

Slovenijo izbudili, kajti Avstriji bi moralo pred očmi zdaj migljati: „salus reipublicae suprema lex esto!“ (Dobro!)

Že v tej zbornici se je čul glas: „deutsch bis zur Adria“; to je glavni klic cele nasprotne stranke, — nemška parola je: „deutsch von der Königsau bis zur Adria!“ Isto tako je v Gorici pred nekimi leti poslanec Rismondo govoril in nam Slovencem pretil z zedinjeno Italijo do julskih planin!

Ako Avstrija neče od morja odtrgana biti, morala bi sama „zedinjeno Slovenijo“ ustvariti, ki bi bila jačja trdnjava na zapadnem jugu Avstriji, nego bivši štirovogelnik v Lombardo-Veneciji. Narod slovenski bi bil potem zadovoljen in vedel bi, da mu je le z Avstrijo srečno živeti, toraj bi bil tudi pripravljen za-njo se žrtovati in umreti. (Živa pohvala.)

Zlasti smešno pa bi bilo, da bi se mi Kranjci upirali zedinjeni Sloveniji, ker vemo, da vsak naraščaj kranjske dežele koristi celi zemlji, posebno pa ljubljanskemu mestu. Matematično gotovo je, da bi bila Ljubljana kot glavno mesto poldruga milijona slovenskega naroda bolj imenitna, večja in drugač bolj cvečeča, kakor zdaj kot glavno mesto 485.000 prebivalcev. Blagostanje bi rastlo, ker bi bil tu centrum vsega narodnega življenja in domačih oblasti. Na Kranjskem govoriti, da bi nam bila „zedinjena Slovenija“ škodljiva, ni le nepolitično, nego čisto abotno, brez vsega smisla, je popolnoma brezumje! (Pohvala.) Ako se to na Koroškem ali Štajarskem dogaja, ima stvar morebiti kaj za-se; al tu pri nas ni za tako nasprotovanje kar nobenega razloga.

Nadalje se zahteva v naši adresi, da moramo že vendar enkrat dobiti popolno ravnopravnost v uradih, v šolah, sploh v vsem domačem življenji. To se je že tolikrat zahtevalo in to je tudi prvo, „conditio sine qua non“ vseh zahtevanj, ako hočemo, da narod živi. Vlada je tudi res že cirkulare dajala in še le pred kratkim je svojim uradnikom odposlala take cirkulare, namreč na davkarije in jim celó ostro zažugala, ako bodo zanaprej slovenščino tudi tako z nogami gazili, kakor je bilo to dozda na dnevnem redu. Al to žuganje se mi tako smešno zdi, kakor da bi se šolnik, ko v šolo pride, zmirom otrokom šepetalcem s tem pretel, da, če ne bodo tihi, jih bode vse od kraja kar čez okno ven pometal; ko pa otroci čez dalje časa na zadnje le vidijo, da to ni res, da še ni nobeden skoz okno letel, nič več se ne plašijo tega žuganja, temveč se učitelju kar v lice smeja. (Veselost.) Taka je tudi z vladinim žuganjem, da bode vsak uradnik, kateri noče slovenski uradovati, disciplinarno kaznovan, — kar se še dozda nikdar dogodilo ni! Temveč imajo tisti uradniki, ki slovenščino zasmehujejo, v svojih kvalifikacijah dobre note, tisti pa, ki so narodni in te ukaze izvršujejo, imajo — rdečo piko. To se pravi prazno slamo mlatiti, in naš deželni zbor bi moral mnogo kalinov med seboj imeti, da bi se na take priproste limnice vsedal. (Dobro! veselost.) Le edino po poti postav je mogoče, da se v tem enkrat do dobrega red napravi. Izpovem tu, da sem bil pri posvetovanji naše postave zastran vpeljanja slovenskega jezika v uradnije zoper ta načrt postave, ker je premalo zahtevala s to dopustljivostjo, da notranji uradni jezik povsod še nemški ostane. Načrt naše postavo ne zahteva še polovice ne tega, kar bi nam po pravu šlo, in vendar še to se nam ni potrdilo!

Gospôda moja! sklenili smo tudi nov volilni red, kateri bi na demokratični, pravi liberalni podlogi našo hišo predrugačil. Al potrdil se ni, ker bi skoraj gotovo narodna stranka koristi imela od tega predrugačenja. (Veselost, pohvala.) Se ve da, „liberalno“ in

neizmerno dober kup je dandanes po konkordatu mahati; da bi se pa liberalni princip skozi in skozi pri vseh preuredbah izpeljal, to je drugo vprašanje! Ravno pri volilnem redu se je skazalo, kateri so liberalci in kateri ne. Da se mora volilni red za veliko posestvo predrugačiti, to so Korošci že zdavnej spoznali, in po vseh časnikih se je o tem mnogo pisalo, le pri nas na Kranjskem se še to ne prizna za liberalno. Pri naših protivnikih je le to liberalno, kar nam škodo dela. (Veselost.)

Taisto se je videlo pri naši postavi zaradi volitve predsednika deželnega zbora, katero sklepanje je protivna stranka s tem preprečala, da je zbornico zapustila. Taka postava je korolar vsega liberalizma, kjer ni ravno reakcija na krmilu vlade. Pri nas se je pa računalo na to, da ako se predsednik po vladi iz protivne stranke imenuje, mogoče je le vendar, narodno zborovo večino v deželnem odboru v manjino spraviti! Kaj ne, to je tudi liberalno! To je liberalizem! (Gromoviti smeh in pohvala — deželni glavar zvoní — Dežman: Potrditev volitev je tudi bila liberalna!) Tudi ako je treba!

Nadaljevalje analizo adrese izjavljam, da smo se odločili poslance poslati v državni zbor „ad hoc“. Lani sem bil jaz zoper vsako pošiljanje v državni zbor, kakor je bil lanskega leta sestavljen. Ali, da koristimo narodu in deželi, gremo letos „ad hoc“.

Nagibi, da pošljemo „ad hoc“, se sredočijo v našem patriotizmu, kateri izvira iz naše ljubezni do slovenskega naroda in do Avstrije. Naši poslanci grejo na Dunaj svoje mnenje povedat o vnanjih zadevah, ktere so zdaj najbolj važne, to je ta „ad hoc“. To je potrebno, ker znajo okolnosti nastati, da bo treba tudi Avstriji intervenirati, in ako do tega pride, vse sile napeti. Treba je, da je Avstrija zdaj neizmerno pazljiva, da ne dopušča, da bi njena soseda, Prusija, se preveč odebelila, kajti pri ogromnem odebeljenju utegnili bi v nekoliko letih tudi Avstrija se v pruski mašči vtopiti. In da se tako nevarno naraščanje Prusije prepreči, treba, da naši poslanci z drugimi federalisti vred energično delavnost še o pravem času v „reichsratu“ in v delegacijah razvijó. Ako bi mi v sedanjih tako važnih časih ne poslali poslancev na Dunaj, bi samo naši Nemci iz Štajarske in Avstrije itd. tjé šli in bi rekli: Vaše Veličanstvo! mi edini smo pravi patrioti! Glejte na une; oni nič ne marajo več za Avstrijo, nič jim ni na njenem obstanku več ležeče! (Dal. prih.)

Trojedina kraljevina.

Vsled najnovejših dogodkov na svetu se je sopet živo zbudilo sočutje jugoslovanskih plemen in vzajemnost delovanja na duševnem polji in v političnem mišljenji. Ne samo slovenski časniki, temuč tudi v Sisku izhajajoči „Zatočnik“ in v Zadru na Dalmatinskem izhajajoči „Narodni list“ prinašajo obširne članke o skupnih zadevah, ker so rodoljubi jugoslovanski prepričani, da le složno delovanje more pospešiti narodni razvitek in narod učvrstiti v očigled nevarne in negotove prihodnosti, ktera čaka našo ubogo Avstrijo. Ako v našem starodavnem cesarstvu stojijo vsi Slovani za obstanek Avstrije in vsak za vse in vsi za vsakega, je pruski cesarizem ne bode mogel okleniti sè svojimi železnimi rokami, ktere svobodi ne bodo sledú prepustile na pol stoletja. Že za naprej pa protestujemo zoper vsako početje, nas zopet spraviti pod prusko-nemško zvezo, ktere smo se srečno rešili, ker je Avstrija, ako se dobro vredi, sama za-se dovolj močna brez tiste zveze, ki bi v tujo korist obračala naše želje in našo kri, in ker se hočemo stalno držati načela: „nil de

nobis sine nobis". Za sedaj samo pozornost svojih bralcev obračajo „Novice“ na gibanje naših južnih bratov in bodo v prihodnje imele stalen predal za te prevažne zadeve držé se prislovice: „sloga jači, a nesloga tlači!“

Občni zbor Matice slovenske v Ljubljani

je v četrtek 1. dan meseca decembra 1870. l. in po sveti maši, ki se bode ob 8. uri zjutraj služila v stolni cerkvi, se občna skupščina v čitalnišnici dvorani prične ob 9. uri dopoldne. Vrsta razgovorov jej bode ta-le: 1. Prvosednikov nagovor. 2. Tajnik prebere odborovo poročilo o njegovem delovanju od 1. septembra 1869 do 1. decembra 1870. l. 3. Račun od 1. julija 1869. l. do 1. julija 1870. l. 4. Volitev treh udov, da pregledajo, presodijo in potrdijo odborov račun vsled 9. §. a) Matič. pravil. 5. Proračun od 1. julija 1870. l. do 1. julija 1871. l. 6. Volitev 12 odbornikov in sicer: a) 10 odbornikov namesto odbornikov 1866. leta izvoljenih, ki so I) izmed ljubljanskih: gospodje 1) dr. J. Bleiweis, 2) Anton baron Cojz, 3) Luka Jeran, 4) Luka Svetec. 5) Iv. Vávru; II) izmed vnanjih: gg. 6) Jožef grof Barbo, 7) Jož. Gorup, 8) † Ant. Janežič, 9) dr. Jož. Ulaga, in 10) Andr. Winkler. b) 2 odbornika, in sicer: 11) namesto † g. dr. L. Tomana, izvoljenega 1869. l.; in 12) namesto g. Matija Majarja, 1868. l. izvoljenega, ki se je odpovedal Matice.

Opomba 1. Volilni list je veljaven le tisti, ki ga je družbenik lastnoročno pisal ali saj podpisal.

Opomba 2. Račun za preteklo in proračun za prihodnje društveno leto se pred razgovori razdelita nazočim družbenikom.

V sredo 30. novembra in v četrtek 1. decembra popoldne pa ima Matičin odbor svojo sejo, v kateri se obravnava sledeče: *A. pri XVIII. skupščini:* 1. Prebere in potrdi se zapisnik XVII. odborove skupščine. 2. Tajnikovo poročilo o važnejših stvaréh od XVII. skupščine. 3. Tajnik prebere poročilo, katero odbor VI. občnemu zboru dá o svojem delovanju od 2. septembra 1869. l. do 1. decembra 1870. l. 4. Gosp. dr. Razlagova nasveta: a) Naj odbor občnemu zboru predlaga, da bi Matica pred velikim naučnim slovníkom izdala „mali naučni slovník“ vzlasti potreben in koristen bolj priprostim bralcem časnikov itd. b) Naj odbor sklene, da Matica na svetlo dá znanstven časopis v zvezkih na vsake tri mesece ter ustanovnikom pošilja zastonj, sicer pa prodaja naročnikom. 5. Ktere knjige naj Matica na svetlo dá prihodnje (1871.) leto? 9. Posamesnih odbornikov nasvetje. — *B. pri XIX. skupščini:* 1. Volitev prvosednika, njegovih dveh namestnikov, blagajnika, pregledovalca društvenih računov in dveh ključarjev. 2. Volitev gospodarskega odseka. 3. Volitev odseka za izdavanje knjig. 4. Volitev odseka za izdavo narodno-slovstvenega blaga. 5. Tajnikova služba za prihodnje 1870/71. leto. 6. Sklepi (?) VI. občnega zbora. 7. Nasvetje posamesnih odbornikov.

Premoženje Matice slovenske znaša: v gotovini v hranilnici naloženi 6163 gold. 20 kr., v obligacijah po imenni vrednosti 25.700 gold., vrednost lastne hiše 10.631 gold., inventarna vrednost 300 gold. — Torej vsega skup 42.795 gold. Njeni dohodki od 1. julija 1870. do 1. julija 1871. leta znašajo 6215 gold. 74 kr. Po odbitih stroških bode Matici za izdajanje knjig še ostalo 5075 gold. 74 kr.

Mnogovrstne novice.

* Iz avstrijskega cesarstva se je od leta 1850. do 1869. izselilo 57.726 ljudi — največ (43.645) iz Pemskega, najmanj (96) iz Koroškega.

* Nove železnice letošnjega leta v Avstriji (brez Ogerske) znašajo 363.9 milj; podvzetnikov teh železnic je 21, delalo jih je 145.576 delalcev z 5186 vozovi in 42 lokomotivi. — Do meseca septembra so se odprle sledeče: železnica Strelic-Grusbach-Znojemska na Moravskem, 10.9 milj dolga, — iz Karlovih-Varov v Heb na Pemskem 6.75 milj dolga, — Duks-Komotovska 4.778 milj dolga, — Kolin-Mladoboleslavska 7.16 milj dolga in Paršnicko-Trutnovska-vic na Pemskem. 4 druge, med katerimi je ljubljansko-trbiška, so tudi že dodelane, policijsko ogledane, pa se še niso odprle. Še ta mesec bodo dodelane 4.

Slovensko lepoznanstvo.

Iz zbirke za naše rojake vojake.

7.

Odhod iz tujega.

Veselo moje je srcé,
Spolnile so se mi željé:
Zdaj iti k svojim jaz ljudém
V predrago domovino smem.

Pred mano širi se morjé,
Pred mano strme so goré,
Pa kaj vse to je meni zdaj,
Ko grem spet v svoj domači kraj!

Adíjo, tuja ti dežel,
Iz srca kličem zdaj vesel!
Na Kranjskem biti že želim,
Da srečen tam ko tič živim.

Jos. Cimperman.

Dopisi.

Iz Koroškega. † (*Učiteljski zbor.*) Zborovalo se je v Celovcu, in blizu 150 učiteljev iz vseh krajin Karantanije se je v ta namen zbralo. Prvi predmet obravnav je bila šolska disciplina, ker je novi šolski red marsiktero reč o tem premenil. Misli o kazni in hvali niso bile nove, in ponavljalo se je večidel le to, kar so filantropi že davno zahtevali. Bolj zanimivo je bilo to, kar se je povedalo o rečéh, ktere odgojo in nauk zeló težaven dela, med katerimi v prvi vrsti stoji slaba plača učiteljev in še zmiraj navadna učnina ali šolski denar. Koliko trdih in žaljivih besedi mora učitelj slišati, kedar gré za plačo težkih zasluženih soldov, in kako potem večkrat krvavo zaslužen denar še le dobiva, ne bodem razlagal na dalje, ker bi le vodo v morje nosil. Obečalo se je nam že večkrat, da se bo šolnina odpravila in z davkom vred plačevala, in da se bo plača poboljšala, al — kedaj? Zdi se nam to kakor pogled Mojzesov v lepo deželo Kanaan, katero je smel videti, pa je ni dosegel. Te besede govornika so izbudile gromovito ploskanje med poslušalci, ki se je še le vleglo, ko je deželni šolski svetovalec povedal, da že prihodnje šolsko leto vsak učitelj dobí najmanj 300 gold., in da se bodo tudi povekšane učiteljske plače, kakor jih zahteva nova postava, kmalu v red spravile. Govorilo se je potem še o premembi društvenih pravil, in o sestavi knjige koroške vojvodine za učence. Zadnjič se je sprejel z glasno pohvalo prejšnji c. kr. deželni deželni predsednik baron Kübeck, kateri je vselej toplo